

**ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТИВНОЇ РОБОТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

**Збірник наукових праць за матеріалами
І науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої 70-й річниці кафедри фізичного виховання ДВНЗ «УжНУ»**

19-20 квітня 2018 року

Ужгород – 2018

**ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЗАКАРПАТСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ НОК УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ (ФІЛІЯ) КОМІТЕТУ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ МОН УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ У СПРАВАХ КУЛЬТУРИ, СПОРТУ, СІМ'Ї ТА МОЛОДІ
УЖГОРОДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ
СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТИВНОЇ
РОБОТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Збірник наукових праць за матеріалами
І науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої 70-й річниці кафедри фізичного виховання ДВНЗ «УжНУ»

19-20 квітня 2018 року

Ужгород - 2018

УДК 796.011.3-057.87(063)

ББК Ч481.354л0

А 43

А43. Актуальні питання вдосконалення системи фізичного виховання і спортивної роботи у вищій школі. Збірник наукових праць за матеріалами І науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Ужгород, 19-20 квітня 2018 року). – Ужгород: в-во Бест-Принт, 2018. – 123 с.

У збірнику представлені матеріали І науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої 70-й річниці кафедри фізичного виховання ДВНЗ «УжНУ» «Актуальні питання вдосконалення системи фізичного виховання і спортивної роботи у вищій школі».

Усі матеріали подаються в авторській редакції

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Миронюк Іван Святославович -	відповідальний редактор, декан факультету здоров'я та фізичного виховання, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», доктор медичних наук, доцент
Маріонда Іван Іванович	заступник відповідального редактора, завідувач кафедри фізичного виховання, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кандидат педагогічних наук, доцент
Товт Валерій Адальбертович	відповідальний секретар, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кандидат педагогічних наук, доцент

УДК 796.011.3-057.87(063)

ББК Ч481.354л0

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2018

НАПРЯМ 1. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

УДК 796.342(477.87)(09)

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ РОЗВИТКУ ТЕНІСУ НА ЗАКАРПАТТІ

Гаджега Василь Михайлович

голова Закарпатського осередку асоціації спортивних журналістів України

Маріонда Іван Іванович

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Молнар Михайло Васильович

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,

доцент кафедри фізичного виховання

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Перші згадки розвитку тенісу на Закарпатті на початку 90-их років ХІХ-го століття. Першими гравцями, а відтак і вчителями цієї гри стають вихідці з Підкарпатської Русі, які перед цим штудіювали науку у багатьох вищих навчальних закладах Будапешта, Дебрецена, Відня й інших містах Австро-Угорщини.

Особливо серйозно зацікавилися цим видом спорту в області наприкінці 1892 року, коли в Ужгороді почали будувати перший корт. Головними прорабами на ньому були викладач ужгородської гімназії Іштван Медрецький та службовець комітату Ендрі Тагі. Саме останньому належить немала заслуга щодо становлення нового виду спорту на теренах Срібної Землі.

До речі, саме з його ініціативи в нашому обласному центрі у 90-их роках з'явилося кілька спортивних майданчиків, кортів, футбольних полів. Та через незрозумілі причини будівництво першого корту затягнулося, бо перших відвідувачів він прийняв лише через рік, тобто у 1893 році, де відбулися деб'ютні змагання з тенісу. І саме з цього року починаємо відлік розвитку справжнього тенісного руху у краї.

Першими гравцями з цього виду спорту були представниці слабкої статі. Правда, приходили грати у теніс і офіцери місцевого гарнізону, які свою військову службу перед цим проходили у Будапешті чи в інших великих містах, де не лише захоплювалися тенісом на любительському рівні, але й час від часу брали участь у різних змаганнях, що уже проводилися у той період.

Згодом цим тенісним кортом заволоділи. Цей корт був в ідеальному стані протягом добрих 10 років. У 1903 році поруч з цим кортом був збудований ще один на той час сучасний корт.

У 90-их роках XIX-го століття та на початку XX-го століття будуються перші корти у Мукачеві, Берегові, Виноградіві, а відтак у Хусті, Солотвині, Великому Бичкові та Рахові.

Перші офіційні змагання відбулися 20 червня 1894 році на тенісному корті однієї з Мукачівських міських шкіл. Переможцями цього офіційного дебютного турніру стали Гізелла Форгач, Бланка Грегуш й Гізелла Йоно.

Мукачівський літописець спорту Михайло Русин в одній із своїх статей згадує про перші офіційні змагання з тенісу, а також детально розповідає про церемонію нагородження кращих тенісисток: «Переможниці організатори турніру піднесли гарний букет із 9 троянд, срібній призерці із 7 та бронзовій із 5 квіток».

Цього ж року капітаном Мукачівського гарнізону Оляшом Олшаміцьким було створено перше на Закарпатті «Лави-тенісне та крокетне товариство», а згодом було відкрито «Ужгородське тенісне об'єднання».

Мукачівське товариство побудувало у місті над Латорицею два тенісні корти. Теніс набирив обертів і все більше молодих людей брали до рук ракетку, однак тенісних кортів бракувало, тому у 1899 році довелося будувати третій тенісний корт. Він з'явився напроти офіцерського казино. Через рік у місті над Латорицею (вул. Шугар) був збудований і четвертий тенісний корт.

Регулярні тренування, проведення різних змагань та наполегливість тенісистів дали свої перші серйозні спортивні успіхи. Краща на той час мукачівська тенісистка Маргіта Шпоньола разом з ужгородською тенісисткою Ідою Табоді у 1902 році взяла участь у першості курорту у Собранцях (нинішня територія Словаччини) у жіночому парному розряді, де жіночий дует завоював перше місце.

Третім містом після Ужгорода та Мукачева, що почало розвивати теніс стало Виноградово, де у 1898 р. з ініціативи місцевого графа Ж. Перені було організоване «Тенісне товариство», а також побудовані два тенісні корти у парку «Хунгарія».

Із газетних публікацій також дізнаємося, що у селі Липове (Свалявський район) на подвір'ї місцевої лікувальної купальні з ініціативи його власника був побудований тенісний корт, який зробив свою справу, бо після його відкриття кількість відпочиваючих значно збільшилася і це завдяки тому, що багато із них у вільний час залюбки займалися великим тенісом. Аналогічних прикладів можна навести ще кілька.

Розвиток у краї тенісу поживався і в наступних роках, особливо під час

будівництва залізниці за маршрутом Великий Березний - Львів. З метою координації та проведення на той час великих робіт у селі Ставне, що на Великоберезнянщині, був створений штаб. Тут працювали здебільшого фахівці залізничної галузі, представники багатьох фірм, які брали участь у її будівництві. Ці роботи були заплановані на кілька років, тому більшість спеціалістів приїхали сюди із своїми сім'ями. Керівництво штабу вирішило у селі на березі Ужа звести спортивне містечко (у даний час тут залишилося лише футбольне поле, на якому грає місцева команда «Верховина» Ставне). Було побудоване футбольне поле, два ігрові майданчики (волейбол і баскетбол) і стільки ж тенісних кортів.

У перших числах липня 1904 року тут відбулися дебютні змагання Ужанського комітату з тенісу на призи новоствореного товариства. Вони проводилися серед чоловіків та жінок. В одиночному розряді перемогу святкував великий ентузіаст та пропагандист фізкультурного руху на Срібній Землі Ендре Тагі з Ужгорода. До речі, він на цьому будівництві був наглядачем від комітатського уряду. Срібним призером став Бейла Рідль із Будапешта, а бронзовим — Камілон Штранер із Ужгорода. Переможця та призерів було нагороджено тенісними ракетками та цінними призами.

Буквально через місяць (20–21 серпня 1904 р.) відбулися перші представницькі міжнародні офіційні змагання. Вони увійшли в історію тенісу Закарпаття як дебютна міжнародна першість із цього виду спорту у нашій області. У ній взяло участь понад 50 спортсменів. На Великоберезнянщину навіть приїхали тенісисти з Будапешта, Відня, Дебрецена, Мішкольца. А титул чемпіона в одиночному розряді виборов ужгородський лейтенант Вільмош Мінкус, який у фіналі переміг Бейлу Рідля з Будапешта. 3–тє місце здобув ще один гість - це тенісист зі Львова Єне Прібілла. А серед жінок на цих змаганнях кращою була ужгородка Елла Бано. У змішаному розряді (мікст) призові місця вибороли Ленке Грюнвальд та Єне Прібілла, а також Елла Бано з Шандором Шіффером. За перебігом подій на тенісних кортах вперше спостерігали уболівальники.

У 1905 році одним із найбільш авторитетних пропагандистів тенісу в Ужгороді став Вільмош Русинко, який разом зі своїми однодумцями багато уваги приділяв своєчасній і якісній підготовці кортів до гри, будівництву роздягалень, а також залучень нових членів до міського тенісного товариства, який у той період він сам і очолював. Наступного року він предметно зайнявся підготовкою до проведення перших міських змагань із тенісу в Ужгороді та комітату. Якщо міські змагання вдалося провести без серйозних проблем, адже їх учасниками були лише ужгородці, то на відкриту першість комітату приїхали не лише місцеві спортсмени з області, але й Ніредьгази, Дебрецена, Будапешта.

Саме виступи майстрів великої ракетки зі столиці Угорщини мали велике значення для подальшої пропаганди цього виду спорту у нашому краї.

У великих містах області у 90-их роках було відкрито кілька спортивних клубів. Скажімо, у 1906 році був заснований Ужгородський атлетичний клуб (УАК).

Помітними подіями щодо розширення тенісної карти області стало відкриття секцій (товариств) з цього виду спорту у Хусті та Рахові. Цікавий факт. У 1908 році у місті над Рікою ініціаторами будівництва перших кортів виступили жінки, які знайшли спільну мову з меценатом, власником казино Ревесом. Саме на подвір'ї його розважального закладу 14 червня 1908 року урочисто був відкритий перший корт у Хусті. Після урочистостей відбулися показові змагання, які зі своїми товаришами демонстрував найкращий тенісист хустської секції Кароль Картшак, який успішно виступав не лише на місцевих змаганнях (Ужгород, Мукачево, Виноградово), але й у Будапешті, Дебрецені тощо. Скажімо, у 1910 році на першості Ужанського комітату в Ужгороді він завоював почесне 3-тє місце, поступившись лише чемпіону Угорщини Едену Шмідту та знаному у той період столичному тенісистові Оскару Барці. У цьому ж році хустянин разом з будапештцем Еденом Рікком зайняв третє призове місце на першості Угорщини серед чоловічих пар.

У 1908 р. не лише були відкриті тенісні корти у Рахові та Солотвині (Тячівський район), а й паралельно створювалися секції з цього виду спорту. Урочисте відкриття тенісного майданчика у селищі Солотвино відбулося 28 серпня. Цього ж дня відбулися змагання. Першими переможцями та призерами стали Луїза та Юлія Строне, Пірошка Компоті, Едіта Кальманова-Шмідт та Маргіт Телекі. Цікавий факт. Після завершення основних змагань на кортах відбувся міні-турнір між хлопчиками та дівчатами. Юні тенісисти отримали від організаторів печиво та цукерки.

Значно пізніше була створена тенісна секція у Берегові, а перший корт тут був відкритий 7 липня 1912 року. Цікавий факт. До цього тенісного майданчика чи не вперше в області було підведене освітлення. По боках встановили прожектори і любителі тенісу могли на ньому грати до пізньої ночі. До початку 1-ої Світової війни у прикордонному райцентрі Берегово було відкрито ще три корти, зокрема, у парку «Фюрдекерт». Тут проводилися в основному місцеві змагання у трьох категоріях — чоловічому і жіночому розрядах та у міксті. У місцевих газетах того періоду нам вдалося відшукати і прізвища перших переможців та призерів турніру: серед чоловіків Дюла Бузункаї, Іштван Вараді, Шандор Янко, а серед жінок — Анна Горват, Ірма Форстер й Ілона Гар.

Кращими у міксті були Ласло Ковач/Марія Варга; Шандор Янко/Анна

Горват та Ірма Форстер/Іштван Вараді.

Про успішний розвиток закарпатського тенісу початку ХІХ століття свідчить і те, що його представники входили у число кращих тенісистів Австро–Угорщини, у складі якої перебувала тоді Підкарпатська Русь. А першим не столичним чемпіоном в одиночному (1911 р.) і парному (1912 р.) розрядах став ужгородець К. Ланер, який у фіналі обіграв Б. Рохліца. До того ж відомо, що Кальман Ланер протягом 1911–1914 рр. був 4-разовим чемпіоном Угорщини.

Саме так закінчився перший етап зародження тенісу на Закарпатті.

Список використаної літератури:

1. Архівні матеріали Державного архіву у Закарпатській області (м. Ужгород та Берегово);
2. Деяк В. Спортивна Хустщина / Василь Деяк — Хуст, 2004. — 118 с.
3. Ковач Е. У них у руках ракетка (збірник статей «Молодість на старт») — Ужгород, 1969. — 92–95 с.
4. Комарницька О., Митровці І. М.: «Для Закарпаття футбол, гандбол і теніс — це традиції, фрістайл і гірські лижі — це надії» / Олеся Комарницька. Ужгород. «Новини Закарпаття» (№№ 40–41, 15 березня, 15 с.) — 2003.
5. Русин М. Мукачево спортивне: науково–популярне видання / Михайло Русин — Мукачево: Карпатська вежа, 2001. — 216 с.
6. Савко А. Спортивні сторінки Іршавщини / Андрій Савко — Ужгород, вид-во ПП Повч Р., 2007 — 182 с.
7. Тарасюк В. Ю. Розвиток спорту на Закарпатті у Незалежній Україні (1991–2011)/Володимир Тарасюк, Ужгород, вид-во ФОП Бреза — 258 с.
8. Федак В. В. Закарпаття у спортивному вимірі / В. В. Федак. — Ужгород, Карпати, 1994. — 152 с.